CRISTIAN

POPESCU

„Cuvînt înainte"

Ce extraordinar poet este acest Cristian Popescu! Debutul lui editorial *(Cuvînt înainte, Cartea Românească)* vine să confirme impresii mai vechi. Acum un an revista, *Convingeri comuniste* (nr. 4-5, 1987) îi tipărea grupajul intitulat *Familia Popescu* (regăsim o parte din texte în volum), foarte elogios prezentat de către Mircea Martin (în cadrul cenaclului *Universitas,* unde poetul s-a făcut remarcat), Marin Sorescu, Constanţa Buzea şi Laurenţiu Ulici. Şi pentru ca tacîmul să fie complet, au existat şi vreo două notiţe ostile şi de o rea credinţă bătătoare la ochi. Neobişnuita întîmpinare se va repeta, sînt sigur, şi cu prilejul volumului de azi, deoarece Cristian Popescu nu e un autor care să treacă neobservat. Totul pare a concura la crearea acelei atmosfere pe care o întîlnim ori de cîte ori - nu prea des, fireşte - lumea intuieşte apariţia unui mare talent, în ce mă priveşte, n-am absolut nici o îndoială că autorul *Familiei Popescu* şi al *Cuvîntului înainte* este un astfel de talent, oricîte reacţii răutăcioase sau necuviincioase va mai trezi el.

E destul să-i citim versurile ca să ne dăm seama de puternica lor originalitate. Numind unele dintre poezii „poeme vorbite", autorul a vrut probabil să preîntîmpine obiecţia că nu le-a structurat în modul clasic, ci ca pe nişte texte în proză. Obiecţia i s-a făcut însă şi se va mai face, fiindcă prejudecata nu se lasă încovoiată cu una - cu două. Dar oare cîte bucăţi de aspect clasic, eventual aranjate pe strofe., ritmate şi rimate, conţin tot atîta poezie cîtă aflăm în următoarea... proză? *„ Bineînţeles c-am auzit cu toţii de acel cîmp pe care creşte păr de fată în loc de grîu. Da, da... unduios şi blond. Iese lumea noaptea şi piaptănă îndelung părul şi dimineaţa copiii îl împletesc în cozi. Ce dacă moartea face din trupul nostru trup de femeie. Trup roditor de grozavă femeie... Mare lucru!... Aşa schimbaţi vom purta în dreptul inimii o vînătaie chiar de inimă făcută, loviţi de inimă pe dinăuntru. Poţi să strigi cît vrei: «Ah, fată cu părul bond şi vînăt!» Tot degeaba vor veni copiii să i-l împletească şi-ai tăi or pieptăna-o îndelung. Poţi să strigi cît vrei: «Ah, poemule, vînăt şi blond şi unduios» Tot degeaba. Vor auzi cu toţii de flacăra aia ascuţită de inima cu două tăişuri pe care o porţi în piept. Bineînţeles ".* O pagină mai încolo, în alt „poem vorbit", Cristian Popescu dă indirect poetului această splendidă definiţie: *„ Dumneata ai auzit de unul care adormind a coborît visul în el, cum coboară de obicei visele? Şi adormitul a strîns visul în braţe,*

l-a mîngîiat, se simţea bine, dar în zori, vezi, nu s-a mai trezit şi a rămas visul acolo în el în loc de suflet... Aşa şi cu tine: nu ştiu cum le mingii, nu ştiu cum le strîngi în braţe că rămîn visele în tine şi după ce te trezeşti, îşi pierd săracele capul şi nu mai vor să plece ". Aici este o cheie pentru, înţelegerea poeziei proprii, în care onirismul joacă un rol important. Cristian Popescu visează cu ochii deschişi, la orice oră din zi şi din noapte, ca şi Leonid Dimov, ca toţi fanteziştii îndrăgostiţi de himere. Visele lui, duioase şi glumeţe, profunde şi fermecătoare, seamănă cu nişte privelişti sau întîmplări cotidiene, care au fost însă, prin anamorfoză lirică, deformate, subţiate, lungite, ţuguiate, aşa fel încît să ţi se pară, uitîndu-te la ele, deopotrivă familiare şi stranii.

Cam toată întîia jumătate a *Cuvîntului înainte* e compusă din astfel de vise lirice care se petrec în tramvai. Tramvaiul, ca element de univers poetic, intră cu adevărat în literatură o dată cu Cristian Popescu, la fel cum sania a intrat o dată cu Esenin. *„ Tramvaiul susură pe şine. Electric, adormitor, în tramvai aerul e gros ca o spumă, li sorbi, ameţitor [...] Zîmbeşte, domnule călător. B bine. Fluturi foşnesc în motor. Electric, adormitor. Eu nu mai cobor la prima. Nu mai cobor".* Se vede imediat că tramvaiul este o metaforă a universului, în tramvaiul acesta se întîmplă cele mai banale şi extraordinare lucruri, în vagonul cu care copiii se duceau la Obor, -la căluşei, are loc acum nunta surorii, în timp ce mama spală geamurile şi aşază perdeluţe colorate, servind pe toţi călătorii cu bomboane. Se bea şi se dansează. *„Cristi e un bun lăutar, are o mierlă împăiată în loc de vioară şi cîntecul i-atîrnă de arcuş ca scrumul de ţigara stinsă, vom invîrti pe rînd manivela de la flaşnetă, ce distracţie, ce sîmbătă nemaipomenită".* Dorinţa poetului e de a-şi cumpăra *„ultimul tip de tramvai douăşase"* şi de a întinde pentru el şine pînă la Valea Prahovei şi pe Litoral. *„ Voi plimba o fanfară să se bucure lumea de surle, de tobe, de bal. Voi plimba domnişoarele ce s-or simţi legănate nu ca de şine, ci ca de val".* Aceste aparente absurdităţi au în fond cea mai perfectă coerenţă onirică. Treptat ne trezim noi înşine pasageri ai minunatului tramvai şi nu ne mai mirăm de nimic, nici chiar de miracolele care au loc în el: *„ E-atîta înghesuială în tramvai încît pe domnişoara din faţă o deranjează bătăile inimii mele, o împinge inima, o loveşte. E ultimul tramvai. Voi deschide punga cu fluturi şi se va produce o înghesuială cum nu s-a mai povestit. Ah, domnişoară, buzele noastre se vor lipi strîns, dar n-am ce să fac, mă-mpinge cineva prea tare din spate. Ah, domnişoară, nu mai ştiu dacă asta-i bătaia mea de inimă sau a dumneavoastră, dar n-am ce să fac, mă-mpinge cineva prea tare din spate. Degetele au încăput în acelaşi inel,*

picioarele au încăput în acelaşi pantof cu toc, delicat, domnişoarele au încăput toate în aceeaşi rochie, dar n-am ce să fac. Toate inimile bat în pieptul vatmanului. Şi pe el îl împinge aşa de tare din spate incit a pierdut controlul şi tramvaiul a ajuns departe în pădurea Băneasa. Domnişoară, fluturii s-au ascuns de mult în părul dumneavoastră şi inima mea creşte, vă creşte în pîntec. Să-i daţi, vă rog, nume de fată. E tîrziu, e linişte, n-am avut ce să fac, m-a împins prea tare cineva şi era ultimul tramvai din seara asta".

Nu e greu de ghicit aici cîntecul de lume muntenesc, într-o variantă plină de imaginaţie care ne face să ne gîndim la Nichita Stănescu. în fond, Cristian Popescu e unul din continuatorii acestui spirit al folclorului urban şi mahalagesc, amestec de sentimentalism şi de persiflare, care a dat pe cîţiva din cei mai interesanţi lirici din ultima sută de ani. Nota caracteristică este însă aceea că sentimentul, în loc să fie cenzurat, este din contra potenţat pînă cînd, asemenea unui aluat în care ai introdus drojdia, creşte imens şi absurd, revărsîndu-se peste lume.

Spectacolul acestei intimităţi devenită publică este tocmai acela al romanţei bucureştene din totdeauna. Cu marele lui talent Cristian Popescu îi valorifică liric facilitatea, gravitatea, duioşia, ridicolul şi burlescul. Preferinţa lui se îndreaptă deopotrivă spre materialele umile, „joase", spre artefacte, poze şi clişee naive, pe' care înţelege să. le recicleze liric în felul în care Bruno Schulz o făcea în povestirile lui. Este, probabil, asemănarea cea mai frapantă din toate. Regăsim la Cristian Popescu manechinele, lemnele vopsite, exponatele de ghips din vitrine, cărora poetul le înalţă veritabile imnuri. Vitrina este la el paradisul idilic şi etern al materiilor alterabile, comice sau puţintel stupide, întreaga apologie tandru ironică a kitschului de la Schulz o surprindem şi în versurile poetului nostru: *„Da, fac idilă. Vorbesc mereu despre Edenul din vitrine. In vitrină hainele nu se şifonează, nu se murdăresc, nu rămîn niciodată mici pe manechinele-copii. Ochii sînt ficşi, cuprind mereu o aceeaşi sferă vizuală. Pe această privire se poate aşterne praful ca pe orice lucru de lemn. Gestul este fix într-o naturaleţe forţată. Zîmbetul e vopsit propunînd o melancolie acută trecătorului Culoarea feţei se poate cel mult coji, dar este de datoria vitrinierului de a îndrepta totul cu pensula. Tinereţea e veşnică".*

în acest stil, din care nu lipsesc formulele stereotrpe ale reclamelor, limbajul uzat şi lăbărţat de prea multă purtare, jocurile de cuvinte al căror resort este grotescul *(„Subsemnatul Popescu Cristian am strîns şi azi, vineri, negru sub unghie de dimineaţă pînă seara"),* poetul îşi dovedeşte acelaşi sentimentalism înduioşător-sarcastic, capabil să

exploateze pentru marele lirism arii de flaşnetă, motive lăutăreşti şi toată acea melodramatică şi carnavalescă muzicalitate a romanţei. La care se adaugă mascarada sentimentală. Mircea Martin l-a raportat la Bacovia. îl simt mai degrabă înrudit cu Minulescu şi Cărtărescu, în pofida tuturor evidentelor deosebiri, şi aceasta tocmai pentru că seriozitatea lui funciară are o permanentă facondă, e adică fals veselă şi limbută, fiindcă emoţionalitatea lui e histrionică.

în ciclul care se intitula la apariţia în revistă ***Familia Popescu*** umorul liric este de un tip mai clar urmuzian şi arghezian. Procedeul se învecinează deseori aici cu parodia. Cristian Popescu are însă vădită înclinaţie spre ducerea expresivităţii, indiferent de tipul ei, la o limită dincolo de care puţini au crezut că se poate trece. Plecînd bunăoară (în ***Duminică)*** de la ideea că ziua cu pricina este o zi de odihnă, el ia **ad litteram** cuvintele şi ne înfăţişează o sărbătoare a morţii (dar şi a naşterii, fiind vorba de Crăciun), în care patul devine catafalc, oamenii se împodobesc ca nişte pomi de iarnă etc. Finalul poeziei conţine, stilizate, mostre de stil stereotip de la rubrica *decese* a gazetelor. Aceleaşi procedee sînt izbitoare şi în ***Local familial*** ori în ***Arborele genealogic.*** Urmuzianismul ascunde peste tot o viziune asupra existenţei, o ontologie lirică în care comicul şi tragicul se împletesc, inextricabil. Bizarul, teribilismele menite să epateze spiritul mic burghez nu sînt decît expresia paradoxală a unui mare instinct al tragismului existenţial. Doar masca e comică. Dedesubt pulsează sîngele unei concepţii radicale şi al unei sensibilităţi exacerbate. De nu greşesc, poeziile din acest ciclu sînt anterioare celor cu care se deschide volumul. Unele asemănări între ele există, neîndoielnic, şi îndeosebi aspectul kitsch şi sentimentalismul de flaşnetă cu care poetul încearcă să-şi mascheze adevărata stare lăuntrică. Descoperim şi în imaginile culese din viaţa familiei Popescu naivitatea simuiată, gustul rimbaudian pentru primitiv, umil şi prostesc, trucajele, ersatzurile şi glumele îndoielnice *(„Arbore/e genealogic al familiei Popescu e falnic. El creşte în Cişmigiu, lingă lac. Mai întotdeauna e împodobit cu globuri şi beteală şi e altoit cu un stîlp de telegraf. Printre crengile lui am aşezat bibelouri, fructe de porţelan. Am scrijelit cu un cuţitaş pe coaja lui: «Popescu + Dana + Cristi + mama = Love»").* Dar dacă în ***Familia Popescu*** autorul se află încă în proximitatea tradiţiei bizar-absurdului avangardist, în poeziile celelalte, paleta lui apare mult îmbogăţită şi mai originală. Oricum ar fi, Cristian Popescu promite de pe acum să fie unul din cei mai uimitori poeţi actuali, înzestrat cu o imaginaţie ieşită din comun, profundă şi emoţionantă.

(România literară, nr. 41, 1988)